DE REIS VAN DE HELD

EEN TWAALFLUIK

De verbeelding van twee werelden

TOM DE HAAS

DE REIS VAN DE HELD

Een twaalfluik

De verbeelding van twee werelden

TOM DE HAAS

tomdehaas-kunstschilder.nl

info@tomdehaas-kunstschilder.nl

COLOFOON

Mei 2026

Auteur:	Tom de Haas
Schilder:	Tom de Haas
Ontwerp en vormgeving:	Guido van der Meer, www.kunstidee.nl
Redactie:	Jorn Bruining
Fotografie:	Rob Steendijk
Drukwerk:	Drukwerkdeal.nl

INHOUD

1. MIJN EIGEN REIS 6

. . . . . 1.1 LAWRENCE OF ARABIA 6

. . . . . 1.2 DE LESSEN VAN DON JUAN 7

. . . . . 1.3 JOSEPH CAMPBELL 8

.2. DE MONOMYTHE: JOSEPH CAMPBELL NADER TOEGELICHT 8

. . . . . 2.1 DE ONTDEKKING VAN JOSEPH CAMPBELL 8

. . . . . 2.2 MIJN NIEUWSGIERIGHEID 9

. . . . . 2.2.1 HET BESTAAN VAN TWEE WERELDEN 10

. . . . . 2.2.2 HET BESTAAN VAN 12 STAPPEN: HET LEVEN ALS FILMSCRIPT 10

3. HET SCHILDEREN VAN DE TWAALF STAPPEN 12

. . . . . 3.1 DE EERSTE KEUZES 12

. . . . . 3.2 HET ONTWERPEN VAN IEDER SCHILDERIJ 12

. . . . . 3.3 KLEUR EN VORM 13

. . . . . 3.4 HOE WERKTE CAMPBELL DOOR IN DIT PROCES? 13

. . . . . 3.5 HET RESULTAAT 14

12 STAPPEN GESCHILDERD 15

LITERATUURLIJST 27

1. MIJN EIGEN REIS

Mijn eerste beroepsopleiding was de Pedagogische Academie, de opleiding voor leraar op de basisschool. In het laatste jaar moesten we voor een van de vakken het boek Sociologie: een biografische opzet van Berger & Berger lezen. Mijn conclusie, na lezing, was: dit is nog leuker dan wat ik op de PA leer! Direct na het eindexamen van de PA zat ik wiskunde en internationale geschiedenis te studeren. Zodat ik toelatingsexamen kon doen voor sociologie in Leiden.

Na het kandidaatsexamen kies je een richting. Ik was het meest gefascineerd door organisatiesociologie. En had er tegelijkertijd schrik van. Een onbekende wereld. Ik heb op safe gespeeld en nam de richting onderwijssociologie en de eerstegraads lerarenopleiding maatschappijleer. In de jaren na het behalen van mijn doctoraalexamen kwam ik bij iedere nieuwe baan steeds dichter bij het organisatieadvieswerk terecht. Het bloed kroop waar het niet gaan kon. In 1992 kwam ik in dienst van een jong bedrijf waar ik de opdracht kreeg om een praktijk te ontwikkelen op het gebied van organisatieadvies en managementontwikkeling. Dat lukte best goed. En in de loop van 1994 werd ik mede-eigenaar van het bedrijf. Een jaar later gebeurt er van alles in en om het bedrijf. Daar begint mijn verhaal, het verhaal hieronder.

1.1 Lawrence of Arabia

In 1995 werkte ik als mede-eigenaar bij een adviesbureau waar op dat moment heel veel tegelijk gebeurde. Door maatregelen van de overheid viel de omzet voor 40% weg. Er moest op korte termijn een heel nieuwe manier van ondernemen worden ontwikkeld; zonder dat was een forse sanering onvermijdelijk. Ook de kwaliteit van de leiding stond ter discussie.

Na een half jaar was duidelijk dat de nieuwe aanpak niet op tijd succesvol was. We moesten eind juni 35% van de collega's ontslaan om faillissement te voorkomen. Als trekker van de nieuwe aanpak was ik uitgeput en gefrustreerd. Na de sanering werkte ik een tijd halve dagen en zoveel mogelijk vanuit huis.

Op een avond alleen thuis bekeek ik op tv de film Lawrence of Arabia. Tijdens de film gebeurde het drie keer dat scènes uit het beeldscherm onze woonkamer in kwamen. Ze leken zich live, levensecht in mijn aanwezigheid af te spelen. Ook nu nog kan ik ze zo terughalen en bekijken.

In de eerste scène schiet een rijke Arabier een collega van Lawrence dood op het moment dat hij drinkt uit een zoetwaterbassin van de rijke man. Lawrence protesteert daar luidkeels tegen. De Arabier benoemt dat Lawrence niet bang is. "Voor hetzelfde geld schiet ik jou ook dood", zegt de Arabier. De reactie van Lawrence raakt mij als een donderslag: "Mijn angsten zijn mijn probleem. Ik doe wat ik moet doen."

In de tweede scène verschijnt er tijdens een nachtelijke rit door de woestijn een kameel zonder bereider naast Lawrence en de Arabier. Volgens de laatste is de man op zijn kameel in slaap gevallen. Dat betekent zijn dood. Lawrence accepteert dat niet en gaat terug om de man te zoeken. Op het laatst vindt hij de man, al bijna uitgedroogd. Teruggekomen bij de groep zegt de Arabier tegen Lawrence: "Jij trotseert de wetten van de woestijn. Jij schrijft je eigen geschiedenis. Mensen die

hun eigen geschiedenis schrijven hebben het recht hun eigen stam te vestigen." Ook deze uitspraak werkte op mij als een boemerang.

In de laatste scène dreigt er een eerwraakconflict uit te breken tussen twee Arabische stammen, net voordat zij als partners een oorlog moeten uitvechten. De oorzaak is het gegeven dat een man uit de ene stam een vrouw heeft verkracht van de andere stam. Lawrence komt met een oplossing voor het dreigende conflict. Zijn voorstel is als volgt: Als ik de man vermoord die de verkrachting heeft uitgevoerd is dat dan voldoende genoegdoening voor de stam van de vrouw? Zo ja, accepteert de stam van de man dit zonder verder conflict? Het antwoord is twee keer positief. Lawrence geeft opdracht om de man te halen die de verkrachting heeft uitgevoerd. Het blijkt de man te zijn die hij uit de woestijn heeft gered. Lawrence voltrekt de executie. Hij lijkt ontdaan. De Arabier zegt: "Geen zorgen Lawrence, je schrijft nog steeds je eigen geschiedenis." Lawrence antwoordt: "Ik ben oké, maar vooral geschrokken van de sensatie van macht die ik ervaar door de executie."

Wat leerde ik van Lawrence? Het feit dat je ergens angst voor hebt is geen reden om het niet te doen. Blijkbaar is datgene waar ik bang voor was belangrijk voor mij! Het tweede dat ik leerde was dat de confrontatie aangaan geen zwaktebod is. Het is staan voor je principes. Twee dagen na het zien van Lawrence of Arabia heb ik de oprichter van ons adviesbureau laten weten dat ik graag wilde blijven. Maar alleen als ik de leiding over het bureau kreeg.

1.2 De lessen van Don Juan

In de jaren na 1995 ontdekte ik een boek van Carlos Castaneda. In de jaren 60 van de vorige eeuw was dit boek, "De lessen van Don Juan", razend populair op universiteiten. Vooral omdat de hoofdpersoon Carlos in de leer ging bij Don Juan, een Mexicaanse indiaan, die kennis had van psychotrope planten. Vooral van peyotl, een cactus die op natuurlijke wijze mescaline produceert. De basis voor LSD. Enorm in opkomst in die tijd. Geleidelijk wordt duidelijk dat Don Juan geen gewone indiaan is maar een sjamaan. En hij neemt Carlos in de leer omdat hij eigenschappen heeft die hem geschikt maken om tot sjamaan te worden opgeleid. Dit hele verhaal resulteert in 10 boeken over dit traject. Wat mij pakte waren twee noties.

Don Juan leerde Carlos dat een sjamaan leeft als een krijger. Iedere handeling wordt met een doel, vanuit een intentie ingezet. Om dat te onderstrepen gold het motto: Een krijger leeft alsof iedere dag zijn laatste dag is. Wat je doet op je laatste dag moet van betekenis zijn.

De tweede notie was wat Don Juan aan Carlos leerde over de vier vijanden van de krijger. En over de manier om die vijanden te overwinnen. Samengevat werkt dat als volgt: Angst is de eerste vijand van de krijger. Als hij erin slaagt angst als vijand te overwinnen dan verwerft de krijger zekerheid. Na verloop van tijd wordt zekerheid zijn nieuwe vijand. Als de krijger erin slaagt om zekerheid los te laten dan verwerft hij macht. De krijger is in staat zonder zekerheden zijn eigen leven te leiden en keuzes te maken. Na verloop van tijd wordt macht de nieuwe vijand. De krijger moet macht opgeven om vanuit intentie te kunnen leven. Uiteindelijk ontmoet de krijger zijn

laatste vijand. Dat is de dood. De inzet is om die strijd zo lang mogelijk vol te houden.

De noties van Don Juan vormen voor mij een baken, een houvast om in lastige situaties te bepalen waar ik sta, wat ik ga doen. Mijn nieuwsgierigheid bracht mij later bij de Inca's, via boeken van Elisabeth Jenkins, boeddhistische inzichten en de Japanse samoerai; ook krijgers in de traditie zoals ik die leerde kennen via Castaneda. Mijn zoektocht kreeg een samenhangend antwoord toen ik het boek De held met de duizend gezichten van Joseph Campbell ontdekte.

1.3 Joseph Campbell

In het rijtje van personen die mij mee hebben gevormd mag Campbell niet ontbreken. Daarom wijd ik hier een aparte paragraaf aan hem. Hoofdstuk 2, de monomythe, gaat over de inzichten die Campbell opdeed tijdens jarenlang onderzoek naar religies, spirituele tradities, mythen en sagen over de hele wereld. In dit hoofdstuk ga ik ook nader in op wat mij er zo in aansprak.

2. DE MONOMYTHE: JOSEPH CAMPBELL NADER TOEGELICHT

2.1 De ontdekking van Joseph Campbell

Wikipedia zegt het volgende over hem: Joseph Campbell leefde van 1904 tot 1987. Hij was een van de meest invloedrijke en bekende wetenschappers op het gebied van mythologie en de betekenis daarvan voor het onderzoeken, definiëren en begrijpen van de menselijke ervaring.

Na de afronding van zijn universitaire opleiding verkeerde de Amerikaanse economie in grote problemen. De grote depressie brak uit in 1929. Omdat er geen werk was trok Campbell zich terug en bestudeerde alle godsdiensten, mythen en sagen van volkeren over de hele wereld. Het boek "De held met duizend gezichten" was een van zijn eerste grote publicaties over de resultaten van zijn studie.

Campbell constateerde dat in alle religies, spirituele tradities, mythes en sagen, die los van elkaar waren ontwikkeld, één thema altijd terugkomt. Het archetype van de held en de ontwikkeling die iemand doormaakt als hij stapt in het archetype van de held. Campbell spreekt daarom ook over de monomythe. De enige constante factor in het grote geheel van spiritualiteit.

Daarna ging hij een stap verder. Op basis van zijn studie en onderzoek werkte hij ook uit welke fasering, welke dynamiek kenmerkend is voor deze reis, voor iemand die dit pad bewandeld. Welke ervaringen en inzichten de reiziger opdoet. Welke veranderingen de reiziger op dit pad doormaakt om de reis tot een goed einde te kunnen brengen.

Het is geen toeval dat opleidingen op het terrein van leiderschap en persoonlijke en professionele ontwikkeling aansluiting hebben gezocht bij het werk van Joseph Campbell. Zo wordt in veel NLP-opleidingen het onderstaande schema gebruikt om te visualiseren welke ontwikkeling een trainee doormaakt:

In het bovenstaande model wordt iedere fase kort omschreven. In deze publicatie worden soms andere woorden gebruikt om een fase aan te duiden. Dat is omdat ik het werk van Campbell zelf benut, maar ook de uitwerking van Manfred van Doorn in het boek "Het wiel opnieuw uitvinden" (2012). Daarnaast maak ik soms zelf de keuze om een fase iets concreter te omschrijven. Vanuit de gedachte dat het daarmee toegankelijk wordt voor iemand die minder in deze materie zit.

2.2 Mijn nieuwsgierigheid

Voor mij was en is het werk van Campbell een bron van inzicht en inspiratie. Vanuit mijn eigen zoektocht ook een vorm van thuiskomen. Aansluiting krijgen bij een groter kader, een manier van kijken en ervaren die ik zelf had doorleefd maar geen taal voor had en daarom ook niet kon delen.

In de afbeelding hierboven zitten twee onderwerpen die mij intrigeren. De eerste gaat over het onderscheid tussen de bekende en de onbekende wereld. De tweede intrigerende factor is de onderverdeling van de reis in twaalf opeenvolgende 12 fasen, stappen, en wat er in die stappen gebeurt.

2.2.1 Het bestaan van twee werelden

In de reis van de held wordt gesproken over de bekende wereld, de werkelijkheid zoals wij die kennen, en over de onbekende wereld, de (nog) niet gekende werkelijkheid. Voor mij is dat onderscheid intrigerend. Waar kom je in terecht als in de onbekende wereld terechtkomt?

Tegelijkertijd komen we in onze bekende wereld op verschillende manieren in contact met het idee, de aanname, dat er een andere wereld is dan de onze. Zonder compleet te willen zijn kom ik tot de volgende voorbeelden.

In religies komt het veelvuldig voor dat het leven van een goed leven wordt beloond met de toegang tot een oneindige wereld waarin alle smart, pijn en risico's van het aardse bestaan zijn verdwenen. In de Indiase tradities krijgen we toegang tot het Nirwana. De Noorse mythologie heeft het Walhalla. Afhankelijk van hoe je als christen hebt geleefd kom je in de hel of in de hemel terecht.

Al in de Griekse oudheid werd er gewerkt met het idee van het bestaan van twee afzonderlijke werelden. Het meest bekend is de ideeënleer van Plato. Wikipedia zegt hierover: De Ideeënleer is het bekendste onderdeel van de filosofie van de Griekse wijsgeer Plato, en behelst de aanname dat er eeuwige, slechts met het verstand waarneembare Ideeën bestaan.

Het begrip "idee" heeft bij Plato een andere betekenis dan in het Nederlands. Hij gebruikte het woord meer om aan te geven dat generieke, altijd van toepassing zijnde principes en waarden bestaan.

Een andere invalshoek is het werk van Jung. In zijn werk komt de term van het "onderbewuste" nadrukkelijk aan de orde. Vervolgens maakt hij ook het onderscheid tussen het individuele en het collectieve onderbewuste. Ik beleef die laatste term, het collectief onderbewuste, als een groot reservoir van inzichten, noties, ervaringen waar sommige mensen makkelijk verbinding mee kunnen maken. En zo antwoorden genereren op vragen die binnen onze bestaande werkelijkheid niet op te lossen zijn.

Sinds de jaren 60 van de vorige eeuw is het niet gebleven bij LSD en marihuana als middelen die toegang geven tot geestverruiming. De schaal waarop mensen op dit moment gebruik maken van allerlei natuurlijke en chemische producten met een psychedelische werking, om te kunnen trippen, in een andere toestand te komen, is ongekend.

2.2.2 Het bestaan van 12 stappen: het leven als filmscript

Wat is er zo intrigerend aan die twaalf fasen in de reis van de held? Ik heb ernaar leren kijken als het proces waar ieder mens doorheen gaat in de groei naar volwassenheid, bij het invulling geven aan wat mijn leven zin geeft, waardevol maakt.

Meer specifiek, kijkend naar mijn eigen proces: het volgende. In 2025/2026 heb ik Campbell herlezen, 35 jaar nadat ik volop in het proces, de dynamiek van mijn eigen reis zat. Bij het doorleven van iedere stap kreeg ik herinneringen, ervaringen en emoties die in die tijd speelden. Dat verdiepte zich op het moment dat ik voor een specifieke stap het ontwerp, de compositie van een schilderij ging maken. Wat gebeurt er allemaal in één stap, welke dynamiek, welke spanning is aan de orde?

Het opnieuw beleven van de stappen, het reflecteren op mijn ervaringen, gebruik makend van de inzichten van Campbell, was voor mij verhelderend en verdiepend. Om ze daarna ook te kunnen schilderen maakt het compleet. Voldragen. Wie de reis van de held heeft doorleefd, heeft doorgemaakt, kijkt anders naar wat er om hem heen gebeurt. Je ziet en voelt de dynamiek in de dagelijkse context. Dat ervaar ik ook als ik naar een film of een serie op tv kijk.

Dat is om een aantal redenen niet vreemd. Films en series draaien in de kern om steeds terugkerende situaties en dilemma's in het leven van ieder mens. De herkenbaarheid aan de ene kant en de grote variatie in uitkomst aan de andere kant zijn heel leerzaam. Het geeft repertoire bij het omgaan met keuzes in het dagelijks leven.

Scenarioschrijvers en filmregisseurs behoren tot de grootste fans van Campbell en zijn werk. Zo is van diverse films bekend dat zij de twaalf fasen uit de reis van de held als basis hebben gebruikt voor hun scenario. De mythologie biedt oneindig veel handvatten en voorbeelden van gebeurtenissen en verschijnselen die in het dagelijks leven niet voorkomen. Juist daarin zijn deze handvatten geschikt voor film.

Zo gebruikte ook de film "The matrix" de reis van de held als basis voor het scenario. In The matrix is ook een directe koppeling te vinden met het thema van de twee werelden. De hoofdpersoon, Neo, krijgt op een bepaald moment in de film de keuze tussen het slikken van een blauwe of een rode pil. Slikt hij de ene pil dan blijft hij leven in de wereld van illusies, schijndenkbeelden over het leven. Neemt hij de andere pil dan gaat hij de wereld, de werkelijkheid, zien zoals die feitelijk is, ontdaan van alle sluiers en illusies.

3. HET SCHILDEREN VAN DE TWAALF STAPPEN

3.1 De eerste keuzes

In april 2025 heb ik het plan opgevat om een serie van twaalf schilderijen te maken. Een schilderij van iedere stap in de reis van de held. De eerste vragen die beantwoord moesten worden gingen over format en kader.

- Hoe groot wordt ieder schilderij?
- Wat maakt ze herkenbaar als serie?

De ambitie om wat groter te werken resulteerde in de keus om op doeken te gaan werken van 80 cm breed en 100 cm hoog. Bij de tweede vraag, de herkenbaarheid als serie, ging het over de vraag of een vast kader of een bepaalde indeling bijdraagt aan die herkenbaarheid. Een onderzoekje met vormen op verschillende plekken op het doek resulteerde in twee keuzes:

- Een cirkel met een diameter van 70 cm die aan de bovenkant en aan beide zijkanten 5 cm naar binnen kwam vanaf de buitenrand.
- Het vlak van de cirkel blijft wit, de omlijsting wordt zwart.
- Onder de cirkel een tekstvak van zo'n 20 cm hoog en 35 tot 40 cm breed, voor het nummer en de titel van de stap die werd uitgebeeld.

Dit kader vormde vervolgens het vertrekpunt voor ieder van de 12 schilderijen.

3.2 Het ontwerpen van ieder schilderij

Het maken van een serie schilderijen op basis van een plan van 12 stappen zoals beschreven in een aantal boeken is een specifieke opgave. Om hier goed mijn weg in te vinden heb ik een specifieke werkwijze ontwikkeld die werkendeweg verder is uitgewerkt. Hieronder volgt een overzicht van de stappen van deze werkwijze.

Stap 1: Opnieuw doorlezen van de teksten over de betreffende stap.
Stap 2: Noteren van beelden uit deze teksten en beelden die al associërend bij me opkomen bij die stap.
Stap 3: Selecteren van beelden die me in het bijzonder aanspreken bij dit schilderij.
Stap 4: Verzamelen van beeldmateriaal dat mij concrete handvatten geeft voor de vormgeving en uitwerking. Veelal door middel van zoekopdrachten op de grote fotowebsites. Een aantal keer heb ik chat GPT gevraagd een beeld te ontwerpen en aan te passen. Tot 200 foto's per schilderij.
Stap 5: Selecteren van foto's die mij het meest aanspreken. Deze set wordt in kleur uitgeprint.
Stap 6: Op een papier met hetzelfde formaat als het doek worden cirkel en tekstvak aangebracht op hetzelfde formaat als het uiteindelijke schilderij.
Stap 7: Een compositie maken van het uiteindelijke schilderij op papier op ware grootte. Deels door dit uit te tekenen met potlood. Deels door foto's uit te knippen en verknippen. Daardoor ontstaat een vorm van collage.
Stap 8: Overzetten van de compositie op doek. Eerst met potlood. Vervolgens vlakken invullen met de basiskleuren die centraal staan in dit schilderij. Een enkele keer heb ik eerst het hele doek een onderlaag in een bepaalde kleur gegeven. Oranje, rood of blauw.
Stap 9: Steeds gedetailleerder invullen van de kleuren en kleurnuances totdat het werk klaar is.

Deze werkwijze is gevolgd voor ieder afzonderlijk schilderij. Onderweg werd al snel duidelijk dat het format van de witte cirkel met zwarte omlijsting bij de eerste twee schilderijen goed werkt. Bij de volgende schilderijen werkte die lijst beperkend, een te strak kader.

De voornaamste constatering: het is belangrijk dat de context, de omlijsting, meedoet en zo bijdraagt aan de boodschap, aan het geheel van het schilderij. We hebben het moment van de eerste oplevering van de 12 schilderijen gebruikt om te evalueren, te reflecteren op zaken als: Wat bevalt ons? En wat stoort ons? Op basis van de uitkomst is er een tweede ronde geweest voor ongeveer de helft van de werken. Met als inzet: verhelderen, aanscherpen en versterken van de interactie tussen de kern en de context.

3.3 Kleur en vorm

De feedback die kijkers vaak geven bij mijn werk is dat het zo herkenbaar van mijn hand is vanwege kleurgebruik en de manier waarop ik vormen en voorwerpen uitwerk. Die kenmerken komen ook terug bij de schilderijen van dit twaalfluik.

Wat ik als een extra opdracht heb meegenomen bij deze serie is dat het kleurgebruik een bijdrage levert aan de spanning, de dynamiek die per stap aan de orde is; de emoties die daarbij opspelen. Een tweede aandachtspunt betreft het gegeven dat in iedere stap de invloed merkbaar is tussen de twee werelden. De vraag in welke wereld het op dat moment donker is wordt per schilderij anders beantwoord.

3.4 Hoe werkte Campbell door in dit proces?

Sinds begin 2025, vanaf het moment dat ik de keus maakte om een serie van twaalf schilderijen te maken over de reis van de held, herlees ik de publicaties van Campbell. Ook pak ik het werk van Manfred van Doorn, over nieuw leiderschap, erbij.

Tijdens het (her)lezen, het verzamelen van beelden en foto's, soms wel 200 per schilderij, en het maken van de compositie en het schilderen daarvan, beleefde ik situaties van vroeger regelmatig opnieuw. Ook de emoties die daarbij speelden. Aan de ene kant was ik onder de indruk hoe krachtig de metafoor van de reis van de held is. Hoe in iedere fase concrete en herkenbare vraagstukken spelen. Vraagstukken die van de persoon die onderweg is op dit pad keuzes vragen. Keuzes waarvan je alleen kunt groeien door angsten te overwinnen, zekerheden los te laten, door af te zien van het uitoefenen van macht. Alleen dan kun je groeien.

Het hielp mij ook relativeren. Het archetype van de held nodigt uit om het vraagstuk, de reis en degene die hem aangaat groot te maken. Te koppelen aan (historische) personen die in eigen groep of land als een echte held worden gezien. Religieuze leiders, zoals Jezus en Mohammed, maatschappelijke leiders zoals de eerste vakbondsleiders, voorvechters van vrouwenrechten en andere emancipatiestrijders. Zoals Martin Luther King en Mandela.

De reis van de held is ook een metafoor voor de gang van het leven van ieder mens, iedereen die met drive, met een passie aan het leven begint. Om vervolgens

met allerlei onvoorziene ontwikkelingen, tegenslagen en meevallers geconfronteerd te worden. Zoals John Lennon zei: “Life is what happens when you are busy making other plans.” Je gaat er mee om, maakt er gebruik van, zodat je uiteindelijk je passie tot werkelijkheid brengt. Je leeft echt als je heldhaftig in het leven staat.

3.5 Het resultaat

Op de volgende pagina’s van deze brochure wordt aan iedere stap 1 pagina gewijd. Het grootste deel van iedere pagina is gereserveerd voor het schilderij van die stap. Daarom staat telkens een tekst met een korte toelichting. Die toelichting is het resultaat van het vinden van een balans tussen twee doelen. Aan de ene kant: Wat moet de kijker minimaal als kader meekrijgen om dit schilderij te kunnen plaatsen? Aan de andere kant: Hoe laat ik zoveel mogelijk ruimte voor de eigen beleving en interpretatie van de kijker?

Dat laatste is belangrijk omdat het raakt aan het inzicht van Don Juan: doe de dingen vanuit een intentie. De intentie leidt en ordent de interpretatie, de beleving. Een goede intentie activeert het onderbewustzijn. Iedere kijker ziet iets anders.

1. De status quo

In stap 1 van de reis zijn de dingen zoals ze zijn. De ene dag volgt op de andere. Iedereen, ook de aanstaande reiziger, leeft volgens de geaccepteerde routines. Er zijn nauwelijks pieken en dalen. Het leven kabbelt. Er is niks waar we ons boos over maken. We ervaren vreugde uit de kleine dingen van het dagelijks leven.

Stap 2: de oproep

Op een dag raakt de dagelijkse routine ontregelt. Er is onrust. De haan kraait vroeg in de morgen. Een raaf meldt zich tijdens het ontbijt. Symbolen kloppen niet meer. De hoofdpersoon valt op straat naast een klavertje 4. Waar je struikelt ligt je geluk! Er komt een officiële brief voor je binnen. Op je werk kelderen de resultaten. De doorgaande weg is in twee richtingen afgesloten en je afspraak voor een etentje komt niet opdagen. Het is tijd je aandacht te richten op andere zaken. Je bent vandaag al 12 keer gebeld door een onbekende.

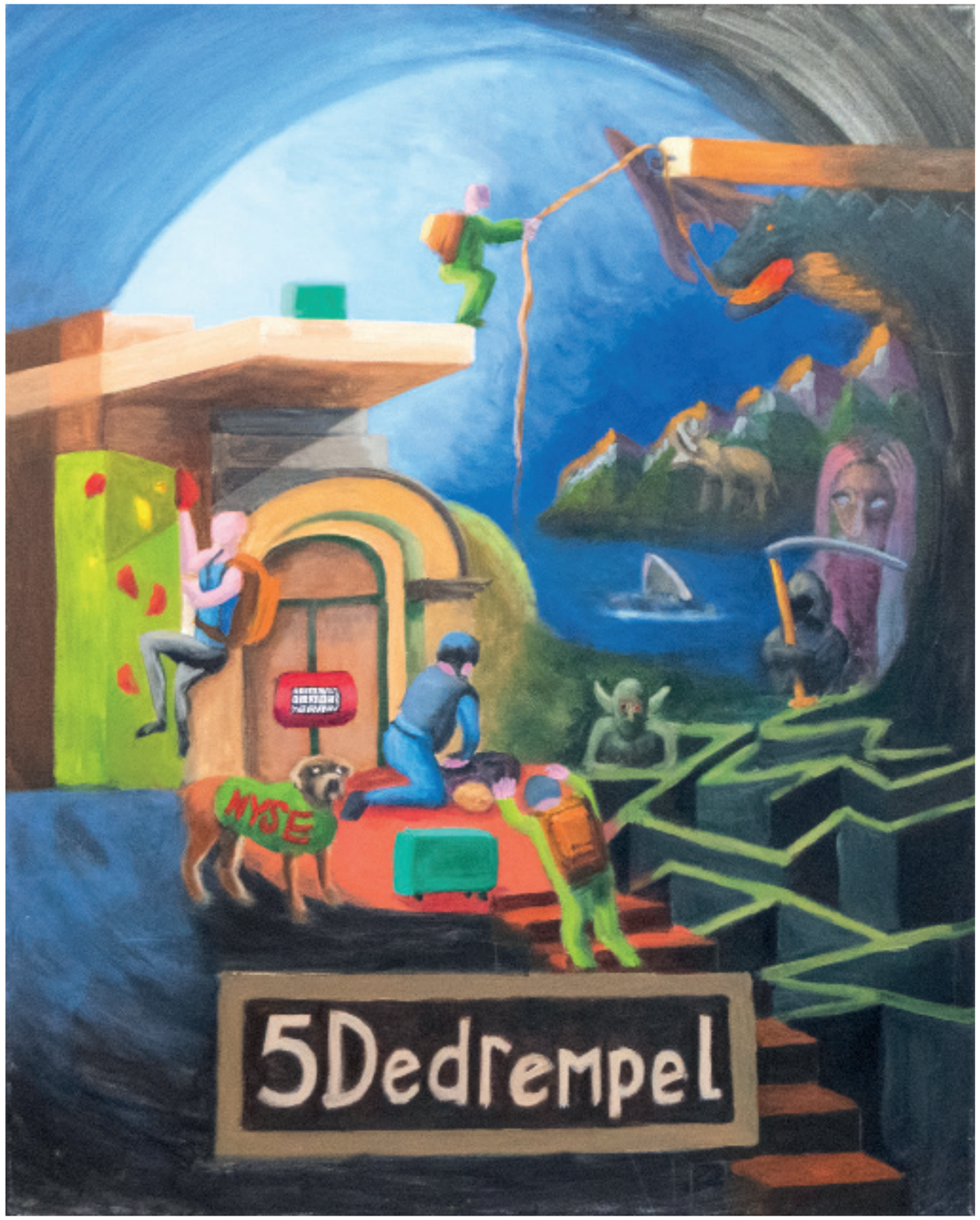
Stap 3: Weigering van de oproep

Je voelt dat je ergens mee aan de slag moet. Voor je zelf, voor een ander. Maar waarmee precies? Je ervaart angst, onzekerheid, weerzin om uit je routines te breken. Je sluit je ogen maar dat helpt niet. De haan uit het schilderij pikt je wakker. De raaf tikt op het keukenraam. Je voelt urgentie om je spierkracht, je incasseringsvermogen te versterken. Je probeert te vluchten in je werk! Helaas; je werkgever is failliet. Je kunt per direct vertrekken. KLM geeft reisgegevens door via je telefoon. Ben ik bang of juist uitgedaagd? Of allebei?

Stap 4: ontmoeting van de mentor

Wie op pad gaat voor zijn passie of oproep reist nooit alleen. De omgeving schakelt mee. Je ontdekt informatie, je ontmoet mensen met ervaring op deze weg. Het toeval geeft richting aan je stappen. Het universum synchroniseert. Je ontmoet een mentor, 'n leermeester; ervaren in de reis. Je beleving van de natuur geeft inzicht in de stappen die nodig zijn en over de richting van je beweging. Steenmannetjes en spinnenvrouwtjes werken als wegwijzers.

Stap 5: De drempel

Je waagt een sprong in het diepe. Om te groeien moet je nieuwe wegen bewandelen. Doen wat je nooit eerder hebt gedaan. Inzichten verwerven waar je tot nu toe geen weet van hebt. Niet iedereen is blij dat je die weg kiest. Het bestaande komt aan de orde! Voor de blijvers stel je hun eigen keuzes ter discussie.

Eenmaal over de drempel kom je in een andere, niet gekende werkelijkheid. Dat is tasten in het duister. Kijken door een donkere bril. Navigeren in onbekend terrein. Nieuwe inzichten en oplossingen zoeken. Chaos is kans en gevaar.

Stap 6: beproevingen

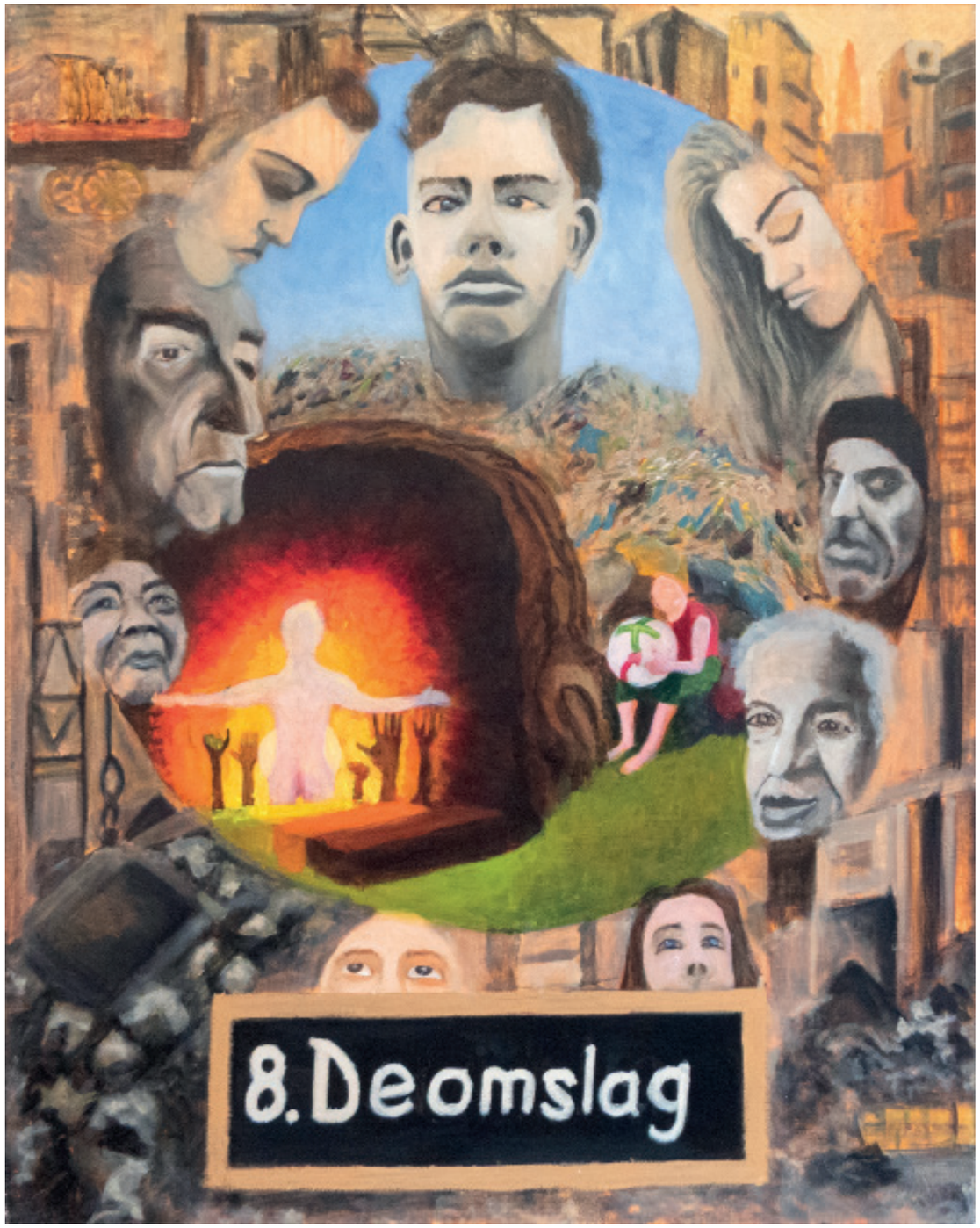
In de niet gekende werkelijkheid wordt je op de proef gesteld. Hoogte- en dieptepunten wisselen elkaar af. Je eerste succes op de nieuwe weg dwingt enthousiasme en waardering af. Je krijgt volgelingen, uitzicht op rijkdom en beroemdheid. Kunnen je benen deze weelde dragen?

Bij tegenslag komt angst, twijfel om de hoek kijken. Durf ik op mezelf te vertrouwen en op anderen om mij heen? Is mijn commitment sterk genoeg om door te gaan? Durf ik mij te slijpen aan een scherpe steen?

Stap 7: Aarding

Schuren, slijpen, transformeren, dat is wat er gebeurt tijdens de reis. Heb je de beproevingen goed doorstaan? Dan is het tijd voor de volgende stap. Ieder mens wordt gevormd door zijn omgeving en zijn eigen driften en impulsen. Die omgeving stelt eisen die niet altijd bijdragen aan ons reisdoel. Ook het toegeven aan driften en impulsen, handelen vanuit lust en onlust werpt ons terug. Daaroverheen groeien, als individu je eigen keuzes maken dat is aarding. Handelen in het belang van het geheel. Je ontwikkelt een nieuwe identiteit; deze kent een gezonde balans tussen mannelijke en vrouwelijke energie. Je wordt psychologisch opnieuw geboren.

Stap 8: De omslag

Paul Simon trok langere tijd als rondreizend muzikant door Engeland. Met eten en 'n slaapplaats als enige vergoeding. Hij moest muziek maken. Als je passie of je roeping menens is dan ga je tot het gaatje. Of erdoor heen als het nodig is. De oproep van een leider heeft altijd gevolgen voor de anderen. Ze raken iets kwijt, privileges, of krijgen er iets bij, meer of gelijke rechten. Emancipatie is een vorm van strijd. Voor iedereen zijn er consequenties. Iets erbij krijgen geeft ook nieuwe verantwoordelijkheid.
Van leiders wordt verwacht dat zij open en eerlijk zijn over de impact van de beoogde verandering. Met aandacht voor de dosering van de boodschap.

Stap 9: Schat en dolk

Je vindt de schat in de niet gekende werkelijkheid. De honing en de eeuwig stromende melk van de geit Heydra staan voor de overvloed in deze oneindige wereld. De parel staat symbool voor de schat. In het schilderij steekt de dolk van bovenaf in onze dagelijkse werkelijkheid. Daar is een schat uniek, zeldzaam, schaars! Wie de schat verwerft heeft macht. Om de waarde van de schat met succes toe te passen is ingrijpen nodig. Bestaande symbolen en concepten zijn overbodig, leiden af. Die moeten we saneren. Dat geeft angst, onzekerheid, leidt tot positie verlies. Dat vraagt een scherpe focus en zorgvuldigheid van de held bij het kiezen van een aanpak.

Stap 10: terug naar het licht

Toegang krijgen tot een ‘andere wereld’, een betere plek, dat is een verlangen van veel mensen. Dat streven komt in veel culturen voor. De aanpak om daar te komen verschilt: Leven als een kluizenaar, meditatie of het gebruik van geestverruimende middelen. Het verlangen is groot in om in het ‘beloofde land’ te komen. Ben je in die andere wereld geweest, dan is het verleidelijk om daar te blijven. Voor de reiziger op het pad van de held is niet teruggaan ondenkbaar. De schat moet gedeeld worden. Dan begint het echte werk! De schat, het verworven inzicht tot leven brengen in ons dagelijks leven, de gekende werkelijkheid. Hoe uitdagend en angstaanjagend dat ook is.

Stap 11: Terug naar het gewone leven

Voor de derde keer doodgaan; zo voelt deze stap! Je gaat nog één keer tot de kern. Ben je als reiziger bereid om je helemaal in dienst te stellen van het delen van de schat? Bereid om persoonlijke belangen en zorgen daaraan ondergeschikt te maken? Is het antwoord op deze vraag “ja”? Dan volgt een derde, psychologische, wedergeboorte. Daarna wordt de terugreis ingezet. De rivier over, terug naar het dagelijks leven. De muur, de drempel tussen de twee werkelijkheden, beklimmen. Niet iedereen zit op je te wachten! De reiziger krijgt talloze botsingen met de thuisblijvers en hun opvattingen en belangen. Dan helpt ‘n bots wagentje en een valhelm.

Stap 12: Het delen van de schat. Er zijn voor- en tegenstanders van de vernieuwing. De een applaudisseert de ander protesteert. De teruggekeerde reiziger accepteert beiden. Ook deelt hij het verworven inzicht als 'n zaaier; daar waar de grond vruchtbaar, ontvankelijk is. Wie de reis voltooit heeft een bijzondere ontwikkeling doorgemaakt. Campbell noemt hen "Meester van twee werelden". Zij weten de weg in de gekende en de niet gekende werkelijkheid. Dat roept associaties op met de god Shiva, die heerst over leven en dood; en aan de lemniscaat; het symbool van oneindige beweging tussen twee uitersten. De bescheidenheid van de teruggekeerde maakt deze een ideale mentor voor de volgende mens die de reis van de held gaat maken.

Literatuurlijst

Campbell, Joseph. De held met de duizend gezichten.
De oorspronkelijke betekenis van de verhalen uit godsdienst en mythologie. Olympus, 4e druk 1990. Voor het eerst verschenen in 1949.

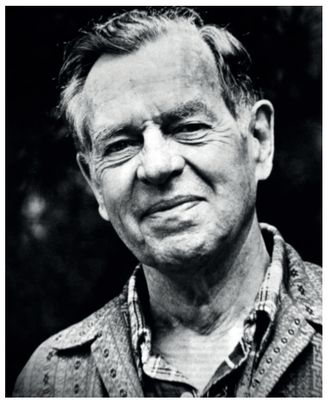
Campbell, Joseph. The hero's journey. Joseph Campbell and his life and work.
1990. New World Library California
.
Campbell, Joseph, en Moyers, Bill: Mythen en bewustzijn. De kracht van de mythologische verbeelding.
Uitgeverij de Haan, Houten, 1990, 1992.

Castaneda, Carlos: De lessen van Don Juan.
De Bezige Bij. 1993. Eerste druk 1968 in Californië.

Van Doorn, Manfred: Het wiel opnieuw uitvinden. Cycli en niveaus van leiderschap.
2012 editie.
Double Helix Educational Media BV. Haarlem. 2012.

Estrella Schultz, Lucas: Het pad van de krijger.
Elmar BV Rijswijk. 2000.

Josjikawa, Fumiko: Moesasji: De steen en de sabel; Het volmaakte licht.
De Boekerij, Amsterdam. 1991.

Joseph Campbel

TOM DE HAAS ALS SCHILDER.

Het woord dat kijkers naar mijn schilderwerk het vaakst gebruiken is “sfeer”. Er spreekt een eigen en aangename sfeer uit. Wat meer technisch kijkend zijn voor mij vorm, kleurgebruik en licht belangrijk.

Serie: De Reis van de Held

Ik ben het werk van Joseph Campbell opnieuw aan het lezen. Zo ontstaat er een connectie met mijn werk als kunstschilder. In de loop van 2025 heeft dat geleid tot het plan om een schilderij uit twaalf onderdelen te maken; een twaalf luik: De Reis van de Held

ISBN 9789082119367